

Dakbroedende Kleine Plevieren *Charadrius dubius* in Nederland

Arend J. van Dijk

De melding van een broedgeval van de Kleine Plevier op een dak in Hollandscheveld was de aanleiding om uit te zoeken of Kleine Plevieren wel vaker op daken nestelen en zo ja, of dit een recente ontwikkeling is, vergelijkbaar met meer en meer op daken broeden van Scholeksters. Een duik in de archieven.

In de overzichtspublicaties Avifauna van Nederland (Bijlsma *et al.* 2001), Atlas van de Nederlandse broedvogels (Sovon 2002) en in de Sovon-jaaroverzichten van broedvogels in Nederland sinds 1992 (van Dijk *et al.* 1992-2010, Boele *et al.* 2011-15) wordt geen gewag gemaakt van op daken broedende Kleine Plevieren. Uit Duitsland zijn dergelijke waarnemingen er wel (Glutz von Blotzheim *et al.* 1975, Zang & Seitz 1995). Hoe zit het in ons land, waar jaarlijks honderden broedgevallen van Kleine Plevieren worden gemeld? Registratie van een broedgeval is één, maar of het om een op de grond of op een dak broedende plevier gaat wordt lang niet altijd vermeld en is ook niet eenvoudig vast te stellen.

Materiaal en methode

Om achter broedgevallen van Kleine Plevieren op daken te komen zijn vier bronnen geraadpleegd. De Sovon-database van BMP-Zeldzame broedvogels en Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (van Dijk & Boele 2011) is voor de periode 1992-2014 doorzocht op broedgevallen of territoria met vermelding van de woorden “dak” of “gebouw”. Dat leverde tien gevallen op uit de jaren 2007-14. De overige broedmeldingen van Kleine Plevieren in die database zijn nagelopen, maar leverden geen als dakbroeder aangemerkte gevallen op. Ook de site www.waarneming.nl is op deze manier doorgenomen, hetgeen veertien records uit 1996-2015 opleverde. Tevens zijn de na Sovon (2002) gepubliceerde regionale avifauna's van Limburg, West-Brabant, Noord-Holland, Nieuwegein en Noordwijk nagekeken op dakbroedende Kleine Plevieren (2 nieuwe meldingen) en is gedurende twee uren op internet gezocht op de combinatie Kleine Plevier dak en gebouw (6 nieuwe meldingen). Nederlandse vogeltijdschriften zijn niet uitputtend onderzocht, maar via www.natuurtijdschriften.nl, zoekopdracht "Kleine Plevier dak" zijn twee oude meldingen opgespoord.

Tabel 1. Gemelde broedgevallen van Kleine Plevier op daken van gebouwen in Nederland in 1992-2015 volgens Sovon-database (S), www.waarneming.nl (W) of anderszins. *Reported breeding cases of Little Ringed Plover on flat roofs in The Netherlands in 1992-2015.*

Plaats Site	Jaar Year	Details, waarnemer, bron Details, observer and source
Den Bommel ZH	1996-00	ieder jaar 1 paar met jaarlijks kuikens op grinddak van school (P. Nelemans; W).
Rijnsburg ZH	2004	2 paren op plat veilinggebouw Flora Holland, aldaar kolonie Visdief, Kokmeeuw en Kleine Mantelmeeuw (Spierenburg & Verkade 2004).
Leeuwarden Fr	2007	alarmerend op dak zwembad, aldaar kolonie Visdief, (D. Schut; S).
Nieuwegein Ut	2007	1 of 2 paren (Abel et al. 2009).
Gendringen Gl	2008	7 juni paar met 2 kuikens op dak MSM (R. Schwartz; W).
Groningen Gr	2008	1 paar met 1 kuiken op dak LIJNCO/KPN (D. Hiemstra/K. van Dijk; S).
Eibergen Gl	2008	2 kuikens op dak kliniek Oldenkotte, kuikens later op de grond (J. Gelderblom/R.G.T. Papendorp; S).
Warga Fr	2008	nest op dak FRICO (I. van der Meer; S).
Leidschendam ZH	2009	2 waarnemingen van hoogstwaarschijnlijk hetzelfde paar, 1 adult met 1 kuiken (R. van der Vliet; S) en 16 juni 1 adult met 2 kuikens CEVA Logistics, aldaar kolonie Visdief en Kokmeeuw (A. van Rijn; W) op grinddak
Zutphen Gl	2009	22 mei voedseltransport en alarmerend op dakrand loods (M. Klemann; S en W)
Amsterdam-O NH	2010	juni 4 kuikens op groen dak stadsdeelhuis (www.vogelsamsterdam.nl).
	2011	eind mei 1 kuiken op groen dak stadsdeelhuis (www.youtube.com/watch?v=2L9JyM7nlt8).
Leidschendam ZH	2011	13 juni 1 paar op grinddak CEVA Logistics, aldaar kolonie Visdief en Kokmeeuw; zie 2009 (R. van der Vliet; S).
Roermond Lb	2011	6 mei 1 baltsend boven plat dak van bedrijf (R. van Dongen; W).
Zwolle Ov	2012-14	enkele op plat dak, aldaar kolonie Visdief en Kokmeeuw (G. Gerritsen in Caprimulgus jg. 12 (1): 7 en www.vliegvlugmeppel.nl/werkgroepen/visdiefjes).
Deventer Gl	2012	23 juni 1 baltsend, mogelijk broedend op platte daken (P. Schermerhorn; W).
Gorinchem ZH	2012	7 juni 1 baltsend, mogelijk broedend op dak van bedrijf (M. Teeuw; W).
Wijk bij Duurst. Ut	2012	1 kuiken op stoep, heeft op dak bedrijven gebroed (A. van Kleunen; S).
Braakman Zl	2013	27 mei 1 bezet nest op dak met grind (H. Casteleijns; W).
Leeuwarden Fr	2013	3 juni nest met 4 eieren op dak zwembad, aldaar kolonie Visdief (D. Schut; S).
Duiven Gl	2014	2 paar op plat dak, aldaar kolonie Visdief (www.natuurberichten.com/visdieventellen).
Groningen Gr	2014	12 juli 2 adulten met 1 kuiken op dak, aldaar kolonie Visdief (K. van Dijk; W).
Teuge Gl	2014	25 juni 1 adult met 3 kuikens op gazon, heeft vermoedelijk op plat dak gebroed of op verlaten parkeerplaats (P. Schermerhorn; S en W).
Braakman Zl	2015	14 mei 1 alarmerend; broedt hier vaker op dak (zie 2013) (H. Casteleijns; W).
Eelderwolde Dr	2015	4 juni 2 baltsend; broeden op platte daken in de wijk (J. Lok; W).
Den Bosch NB	2015	12 juni 1 nestindicerend gedrag op plat dak in Maaspoort (J. Rahder; W).
Den Bosch NB	2015	5 juli 1 nestindicerend gedrag op dak in De Herven (J. Rahder; W).
Holl. veld Dr	2015	begin juli 4 kuikens op plat dak (M. Kuik; Drentse Vogels 29).

Niet in de tabel opgenomen: West-Brabant NB 1982-2006 'soms platte daken' (Teixeira 2007); Dak bloemenveiling Aalsmeer NH enkele jaren voor 2010 en waarschijnlijk ook nadien en Dak waterleidingbedrijf Haarlemmermeerpolder NH enkele jaren voor 2010 (www.vogelsamsterdam.nl).

Resultaten

Van op daken nestelende Kleine Plevieren zijn uit 1996-2015 minimaal 42 tot 47 waarnemingen gevonden (tabel 1). Van enkele gevallen kon het dakbroeden niet zeker kon worden vastgesteld of waren er onduidelijkheden over plaats, jaar of aantal. De vroegste gevallen dateren uit 1996-2000 toen op dezelfde locatie in Den Bommel jaarlijks kuikens op een dak werden waargenomen. Tussen 2007 en 2015 zijn elk jaar 1 tot 6 broedgevallen op daken getraceerd, de maxima van 6 vielen in 2014 en 2015. Uit 1992-95, 2001-03 en 2005-06 zijn geen op jaartal te traceren meldingen gevonden. Met uitzondering van Flevoland zijn in alle provincies dakbroedende Kleine Plevieren geconstateerd, de meeste in Zuid-Holland (10). Dezelfde locaties zijn in vrijwel alle gevallen gedurende één jaar als broedplaats gemeld. Drie locaties zijn in twee jaren en twee locaties in respectievelijk drie en vijf jaren gemeld.

Bijna de helft van de gevallen is vastgesteld aan de hand van 1 tot 4 aanwezige kuikens. Bij de overige gaat het om waarnemingen van paren, balts, alarm of nestvondsten.

Van broedplaatsen in Duiven, Groningen, Leeuwarden, Leidschendam, Rijsburg en Zwolle is aangegeven dat er ook kolonies op de daken waren van Visdief *Sterna hirundo*, Kokmeeuw *Chroicocephalus ridibundus* en Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*.

Discussie

Het bronnenonderzoek is niet uitputtend geweest. Zo zijn regionale en lokale publicaties niet geraadpleegd, was www.waarneming.nl voor 2006 nog niet grootschalig in gebruik en zijn er in de databases van voor 2003 weinig details over bijvoorbeeld broedbiotoop aangegeven, waardoor broedgevallen op daken wellicht aan de aandacht zijn ontsnapt. De geringe overlap tussen meldingen van dakbroeden in beide databases is schijn, want diverse broedgevallen uit [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) zijn ook in Sovon-database aanwezig, maar dan zonder informatie over broedbiotoop. Zonder die informatie blijft het bij broedmeldingen in bijvoorbeeld industriegebieden onduidelijk of het om bodem- of dakbroeders gaat. Duidelijk is evenwel dat het aantal dakbroedende Kleine Plevieren met maximaal zes gevallen in een jaar in ons land niet groot is. De optelsom van alle gevallen in tabel 1 levert nog geen vijftig paren op. Opmerkelijk is verder dat de meeste broedlocaties maar in één of twee jaren zijn gemeld, waarbij het onduidelijk is (en door mij ook niet nagegaan) of ze ook in andere jaren zijn bezocht.

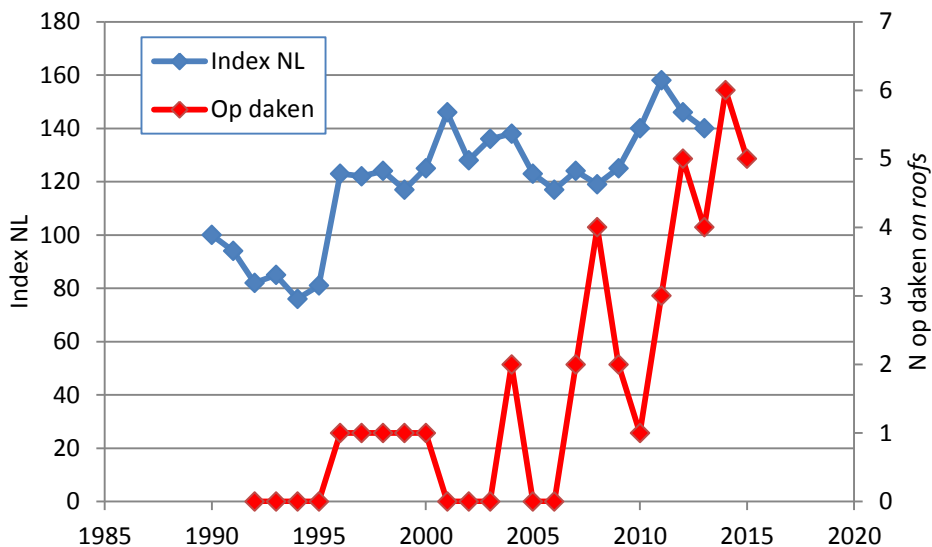
De waarnemingen suggereren dat dakbroeden in ons land een nieuw en waarschijnlijk ook toenemend verschijnsel is. Dit zou samen kunnen hangen met een toenemende populatie, al stijgt de landelijke index aanmerkelijk minder snel dan het aantal registraties van dakbroeders (Figuur 1). Het is niet duidelijk hoe het zit met het aanbod van broedbiotoop over de jaren heen. Vanaf de jaren negentig heeft bijvoorbeeld veel natuurherstel plaatsgevonden, waarbij niet zelden bouwvoren zijn afgegraven, zodat tijdelijk broedhabitat voor Kleine Plevieren ontstond. Hetzelfde geldt bij de aanleg van nieuwe industrieterreinen. Zeker is ook dat de oppervlakte aan grote platte daken

sterk is toegenomen in de afgelopen decennia. in Duitsland wordt het broeden op daken al door Niethammer (1942) genoemd en in de tegen ons land aanliggende deelstaat Niedersachsen zijn tussen 1975-88 op vier locaties 21 broedgevallen op platte grinddaken vastgesteld (Zang & Seitz 1995) en in Nordrhein-Westfalen zijn ook broedgevallen op daken bekend (Grüneberg & Sudmann *et al.* 2013). Ook in Vlaanderen en Zwitserland zijn enkele gevallen van dakbroedende Kleine Plevieren gemeld (Sluimers 1938, Bourgonje 1982, www.natuurpunt.be/news/het-ene-groendak-het-andere-niet#.VmKsjWyFOzk en www.natuurhulpcentrum.be/index.php?mact=Album). Toch zijn ook uit ons land via www.natuurtijdschriften.nl nog twee oudere broedgevallen opgespoord. Oome (1962) vond 2 twee nesten (en tevens twee vervolglegels en jongen werden geringd) op een plat dak aan de rand van Breda en Bourgonje (1983) meldde het broeden en kuikens op een gebouw op het Dow-terrein in Terneuzen.

Dat het dakbroeden bij Kleine Plevieren bij onze oosterburen al zoveel langer en in grotere aantallen bekend is, is verrassend, maar ook verdacht. Zouden wij dit verschijnsel misschien lange tijd systematisch over het hoofd hebben gezien?

In vergelijking met meestal luidruchtige Scholeksters *Haematopus ostralegus* en koloniebroeders als Vissdief en meeuwen zijn dakbroedende Kleine Plevieren minder opvallend. Daar komt bij dat het bij broedverdachte Kleine Plevieren op bouwterreinen met grote gebouwen met platte daken soms lastig is vast te stellen waar ze nu precies nestelen, ergens op de bodem of toch op een plat dak. Om goed op daken te kunnen kijken is vaak een speciale actie nodig. Plevieren met kuikens gedragen zich opvallender dan die met eieren en waarschijnlijk is dat de verklaring voor het vrij grote aantal meldingen van ouders met kuikens.

De broedmeldingen geven geen uitsluitsel over waar oudervogels van dakbroedende Kleine Plevieren foerageren, op het platte dak en/of op de grond. Kuikens van Kleine Plevieren moeten zelf voedsel zoeken (zie bijv. www.youtube.com/watch?v=2L9JyM7nlt8), ze worden niet, zoals in geval van dakbroedende Scholeksters, meeuwen of sterns, door de ouders gevoerd (Glutz von Blotzheim *et al.* 1975). Waarnemingen van al wat oudere kuikens (zoals in Hollandscheveld) wijzen er op dat ze zich daar langdurig kunnen redden. Het is uit de waarnemingen niet af te leiden of de kuikens tot het vliegvlug worden op het dak blijven of dat ze voordien naar de begane grond worden geleid. De waarnemingen in 2008 in Eibergen en 2012 in Wijk bij Duurstede wijzen op het laatste. Op platte daken, maar bijvoorbeeld ook op kale bodems kan de temperatuur in de zon flink oplopen. Er zijn enkele waarnemingen gedaan van oudervogels die in een plas water hun borstveren nat maakten en daarmee naar de jongen vlogen om ze te koelen en mogelijk ook om ze te laten drinken (Glutz von Blotzheim *et al.* 1975 en Barthel in Zang & Seitz 1995).

Figuur 1. Aantal registraties van dakbroedende Kleine Plevieren in Nederland en ter vergelijking de broedvogelindex (www.sovon.nl). Number of Little Ringed Plovers breeding on flat roofs and breeding population (index) in the Netherlands.

Dank

Dank aan Arjan Boele en Lara Marx voor het doorzoeken van de Sovon-database en het beschikbaar stellen van de waarnemingen. Arjan Boele en Willem van Manen worden bedankt voor het opsporen van dakbroeders in andere bronnen en voor hun opmerkingen bij eerdere versies.

Summary: van Dijk A.J. 2015. Little Ringed Plovers *Charadrius dubius* breeding on flat roofs in The Netherlands. Drentse Vogels 29: 59-64.

Between 1996 and 2015 a total of 42-47 pairs of Little Ringed Plovers were found breeding on flat gravelled roofs throughout the Netherlands. The maximum number of breeding pairs in one year was 6 (in 2014-15), with most sites occupied for only 1-2 years. Breeding on flat roofs coincided with slight increase of the breeding population and probably also with increase of suitable breeding habitat on flat roofs. Since breeding on roofs in neighbouring states in Germany occurred as early as 1942 (regularly observed in 1975-88), roof breeding by Little Ringed Plovers may have been overlooked in The Netherlands in the earlier years. At five roofs Little Ringed Plovers were breeding next to Common Tern and Black-headed Gull.

Literatuur

- Abel G., van Vliet M., Stoopendaal W., de Bruijn L., Lichtenbeld H., de Nooijer P. & Korver-Benschop D. 2009. Broedvogels in Nieuwegein. Waar, hoeveel en trends. Vogelwacht Utrecht, afd. Nieuwegein/IJsselstein e.o., Utrecht.
- Bourgonje A. 1983. Kleine Plevier broedde op dak. Vogeljaar 31: 161.

- Bijlsma R.G, Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 2. GMB Uitgeverij, Haarlem / KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Boele A. *et al.* 2011-2015 (in serie). Broedvogels in Nederland in 2009-2013. SOVON-monitoringrapport 2011-2015. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Boele A., van Bruggen J., Hustings F., Koffijberg K., Vergeer J.-W. & van der Meij T. Broedvogels in Nederland in 2013. SOVON-rapport 2015/04. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- van Dijk A.J. *et al.* 1994-2010 (in serie). Broedvogels in Nederland in 1992-2008. SOVON-monitoringrapporten 1994-2010. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E. 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas (6). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Grüneberg C., Sudmann S.R. sowie Weiss J. Jöbges M., König H., Laske V., Schmidt M. & Skibbe A. 2013. Die Brutvögel Nordrhein-Westfalens. NWO & LANUV (Hrg.), LWL-Museum für Naturkunde, Münster.
- Niethammer G. 1942. Handbuch der Deutschen Vogelkund. Akad. Verlagsges. Band 3, Leipzig.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Oome H.J.J. 1962. Kleine plevier broedend op plat dak. Vogeljaar 10 (1): 288.
- Sluiters J.E. (1938) Bijdrage tot de biologie van den Kleinen Plevier (*Charadrius dubius curonicus* Gm.). Ardea 27: 123 - 151.
- Spierenburg P. & Verkade H. 2004. Bloemen en sterntjes. Dakbroeders op de Bloemenveiling Flora Holland, Rijnsburg. De Strandloper 36 (4): 22-27.
- Teixeira R.M. (red.) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Teixeira R.M. 2007. Kleine Plevier *Charadrius dubius*. pp. 260-262 in: Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen. 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels. NPN media, Breda.
- Zang H. & Seitz J. 1995: Fluszregenpfeifer *Charadrius dubius*. In: Zang H., Grosskopf G. & Hckenroth H. 1995. Die Vögel Niedersachsens, Austernfisher bis Schnepfen. Naturschutz Landschaftspfl. Niedersachs. B, H. 2.5.

Adres: Anserweg 8, 7975 PB Uffelte, Email: arend.vandijk@sovon.nl